

ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2025: 56; 3–14 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2025.56.13096>

УДК [655.41:070](477)"19"М.Денисюк(092)

МИКОЛА ДЕНИСЮК ЯК ВИДАВЕЦЬ, РЕДАКТОР І ПУБЛІЦИСТ

Тарас Балда

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: taras.balda@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4674-3630>*

Галина Кондрин

*Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 12, 79013, Львів, Україна
e-mail: klymus.kondryn.galina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9221-7001>*

У статті на основі публікацій українських діаспорних видань та наукових розвідок досліджено біографію та аспекти професійної діяльності українського видавця, редактора й публіциста Миколи Денисюка. Завдяки опрацюванню публікацій в діаспорній періодиці вивчено малодосліджені факти з життя й професійної діяльності знакової для української журналістики постаті.

Ключові слова: діаспора, видавництво, друкарня, видавець, редактор, часопис, публіцистика.

1. Постановка проблеми

«На жаль, внаслідок нашої історичної долі, мені не судилося бути українським видавцем на рідних землях. Усю свою видавничу діяльність веду на чужині»¹, – з певними нотками суму в голосі констатував гість радіостанції «Голос Америки» в червні 1960 року. У радіопрограмі, яка транслювалася на терени Радянського Союзу та його сателітів, взяв участь український книговидавець, редактор та публіцист Микола Денисюк. Попри те, що ім'я цього щирого українця відоме декільком поколінням книголюбів у Південній та в Північній Америках, в історії української журналістики ця постать ще не посіла те місце, на яке заслужила своїми словами та справами.

У сукупності прагнень того чи іншого поневоленого народу до незалежності не надто важлива територія проживання його окремих представників. Головним чин-

¹ «Інтерв'ю в «Голосі Америки». (1960). [онлайн]. diasporiana.org.ua. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17589/file.pdf> (Дата звернення 10 грудня 2024).

ником стає те, чи особи, які не відщуралися національного кореня (політики, громадські діячі, митці, науковці, письменники, редактори, журналісти) вивчили проблеми часу, чи розуміють вони вимоги історичного процесу, чи керуються тільки почуттями й емоціями. Нині ми можемо окреслити тло та проаналізувати ті умови, в яких поставала українська преса на чужині, та збагнути причини, які штовхали до її заснування. «Насамперед це було фанатичне бажання висунути українську громаду в тій чи іншій частині світу на вищий щабель, допомогти новоприбулим землякам у незнайомому чужомовному середовищі. Розпочинати доводилося від усвідомлення «хто ми і чий ми діти», від розуміння вартості газети і книжки, від засвоєння громадою найосновніших духовних вартостей»². Погоджуємося й із твердженням О. Науменко, що «творча спадщина української діаспори становить потужний культурний та історичний ресурс. Українська періодична преса в екзилі, яка має досвід функціонування, виробила ефективні засоби впливу на свідомість читачів, на формування громадської думки, національної самосвідомості. Вона є гідною трибуною для введення цього потужного інформаційного ресурсу в культурний і науковий обіг»³.

Не здобувши омріяної незалежності України у висліді Першої та Другої світових воєн, українці, котрі опинилися поза межами рідного краю, не сприйнявши обіцяного більшовиками «раю», дійшли до нового розуміння своєї ролі у вільному світі. Це розуміння чи не найкраще окреслив та сформулював науковець і публіцист Роман Рахманний⁴. За його словами, українські редактори та журналісти на еміграції воюватимуть проти московського колоніалізму друкованим і живим українським словом у статтях, нарисах, книжках, брошурах і закликах. Воюватимуть на сторінках українських газет і чужомовних періодичних видань. Воюватимуть на землі – по фабриках та університетах, на громадських вічах і в парламентах, по бібліотеках, на міжнародних виставках, конференціях і з'їздах. Воюватимуть у космічному просторі – засобами радіомовлення й телебачення. Воюватимуть правдивою інформацією в Україні та на чужині.

Одним із бійців цього фронту можна назвати Миколу Денисюка, успішного видавця, прискіпливого редактора і вдумливого публіциста, який усе своє життя присвятив і віддав видавничій справі. Настав час переглянути його творчий доробок і надати цьому прізвищу та імені широкого розголосу, бо, як зауважує дослідниця Г. Саранча: «В умовах творення незалежної України виникла потреба у поверненні із забуття сотень і тисяч історичних фактів, подій, а також імен видатних осіб, які утверджували українську культуру, науку, мистецтво поза межами батьківщини»⁵.

² Балда, Т. (2007), «Український журналіст в умовах еміграційного середовища: мотивація творчості», Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика, вип. 30, с. 153.

³ Науменко, О. (2023), «Україна в екзилі: у музеї-архіві імені Юрія Бойка-Блохна зберігаються рідкісні наукові журнали, видані українськими емігрантами» [онлайн]. library.uhsp.edu.ua. URL: <https://library.uhsp.edu.ua/2023/06/01/ukrayina-v-ekzyli-u-muzeji-arhivi-imeni-yuriya-bojka-blohy-na-zberigayutsya-ridkisni-naukovi-zhurnaly-vydani-ukrayinskymy-emigrantamy/> (Дата звернення 10 грудня 2024).

⁴ Рахманний, Р. «Чотири дилеми вільної української преси», Україна атомного віку. Есеї і статті, 1945-1986. У 3 томах, т. 1, с. 113-126.

⁵ Саранча, Г. (2006), «Микола Денисюк – видавець українського літературно-мистецького журналу «Овид» (Чикаго, США)», Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія : зб. наук. пр., вип. 11, с. 179.

2. Теоретичне підґрунтя та методологічна основа дослідження

Біографічні аспекти життя й творчості Миколи Денисюка розглядали Г. Саранча, С. Парфонович, Р. Верес, І. Качуровський, І. Кедрин. Мотивація творчості українських видавців, редакторів і журналістів у діаспорі була предметом публікацій Р. Рахманного і Т. Балди. Видавничу спадщину Миколи Денисюка досліджували Л. Головата, О. Науменко. Редакторську і публіцистичну діяльність фігуранта нашого дослідження аналізували О. Білінська та Л. Бабій.

3. Виклад основного матеріалу дослідження

Микола Денисюк народився 23 грудня 1915 року в селі Гвіздка Коломийського повіту. Після закінчення початкової школи в рідному селі навчався в Українській Гімназії в Перемишлі та в середній і вищій Торговельних Школах у Львові. Підтримуючи гасло «свій до свого по своє» і маючи економічну освіту, в другій половині 30-х років минулого століття працював у різних українських фінансових установах, зокрема в головному управлінні «Маслосоюзу». Перед вибухом Другої світової війни працював у відділенні «Українбанку» в рідному селі. За сумлінну й чесну працю отримував нагороди від керівництва фінансової установи і просувався нагору кар'єрними щаблями. Хтозна, можливо, Микола Денисюк зміг би стати висококласним фахівцем банківської справи, якби в Західну Україну не прийшли більшовики. Радянська влада мала свої погляди на українців такого калібру, тож не дивно, що молодий український патріот обрав шлях в еміграцію. Наприкінці осені 1939 року Микола Денисюк дістався Кракова, де у перший же день перебування в місті зустрів професора Євгена-Юліана Пеленського, якого знав ще зі Львова. Професор поінформував свого молодого знайомого про те, що на прохання Володимира Кубійовича погодився організувати в Кракові видавництво книжок українською мовою і запропонував Денисюку долучитися до цієї важливої місії. На перших порах Микола Денисюк зайнявся фінансовими аспектами видавничої справи. На добровільних засадах і без жодної зарплатні він вирушив в українські містечка та села Лемківщини, які на той час перебували під німецькою окупацією, щоб заручитися фінансовою підтримкою видавництва серед свідомих читачів. Згодом майбутній видавець та редактор назве цю місію «першою зустріччю з українським читачем, яка пройшла з великим моральним та матеріальним успіхом»⁶. Поїздка додала Денисюку віри в українського читача, а ще забезпечила видавництву чималу суму – 11 500 злотих – саме стільки свідомі українці жертвували на добру справу.

Тож не дивно, що коли на перших Загальних Зборах Українського Видавництва обирали керівництво, то Миколі Денисюку запропонували очолити торговельний відділ. Так він отримав змогу здобувати професійний досвід у видавничій справі, працюючи поряд із такими досвідченими книговидавцями, як І. Тиктор, І. Федів, П. Постолук, Л. Чубатий.

Коли німці прогнали більшовиків зі Львова, Микола Денисюк повернувся на рідні землі й упродовж трьох років провадив у місті Лева книгарню «Овид» (на пару з О. Олесницьким) та рекламну агенцію «Орбіс».

⁶ Цит. за Саранча, Г. (2006), «Микола Денисюк – видавець українського літературно-мистецького журналу «Овид» (Чикаго, США)», Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія : зб. наук. пр., вип. 11, с. 180.

Наприкінці Другої світової війни, коли німецька армія відступала під натиском радянських військ, а всі, хто не хотів потрапити під «опіку» більшовиків, вирушали услід за німцями, Микола Денисюк переїхав зі Львова до австрійського Інсбрука. Саме тоді, коли вимушені переселенці та втікачі везли з собою бодай якісь матеріальні цінності та наладовані одягом і предметами на першу потребу валізи, Денисюк зумів доправити до Австрії вагон книжок. Як образно писала Софія Парфонович, котра також переїхала до Австрії в останні місяці війни і знала Миколу Денисюка особисто, «він був свого роду героєм. Книжки були його скарбом, предметом його мрій і планів на майбутнє – в ті часи, коли одна скриня ковбаси чи масла була більше варта, ніж книги найбільших авторів»⁷. У лютому 1945 року Микола Денисюк заснував в Інсбруку книгарню «Роксолана», а за рік місцевий уряд видав йому патент на ведення видавничої справи – українець наполегливо обґрунтував доцільність Видавництва Миколи Денисюка. «Випуск продукції видавництва обмежився 1946 роком. У книжковому репертуарі присутні казки – народні й авторські, молитовники, календарі, підручники для шкіл, словники, видання української класики, новітньої літератури, письменників, що опинилися в Австрії»⁸.

Перетнувшись в Австрії з відомим українським журналістом та редактором Іваном Кедриним, Микола Денисюк одразу ж пристав на пропозицію видавати альманах «Між війною і миром». Видавець та редактор навіть погодили зміст першого номера, куди мали б увійти статті з такими заголовками: «Чи діють історичні закони», «Демократія колись і тепер», «Політична історія Другої світової війни», «Німці в Україні», «План колонізації України», «КЦ – терор, як освячена місія», «За ключими дротами – трагедія полонених у Німеччині», «Кінець диктаторів», «Нюрнберг – процес за воєнні злочини», «Нова організація світу (ОН), «УНРРА», «Ді-Пі», «Проблема бездомних», «Історія одного табору», «Роль Церкви на еміграції», «Куди нас кине доля (огляд еміграційних теренів)», «Швейцарія – база миру», «Господарські наслідки останньої війни», «Нові здобутки науки», «Війна – вчителька життя», «7 головних гріхів еміграції», «Між війною та миром». Митець Мирон Левицький розробив обкладинку для такого цікавого видання. Однак такий цікавий за задумом альманах, як констатував згодом Іван Кедрин, «не появився трохи з моєї, а трохи не з моєї вини. Очевидно, що я не міг був написати всі намічені статті, бо деякі вимагали фахового знання, якого я не мав і не маю... Як це здебільшого буває з такими збірними працями – співробітники спізнювалися, видавець правильно втратив терпець, та й сама книжка тратила на актуальності, отже й на атракційності»⁹.

Те, що не вдалося зробити у співпраці з Кедриним, Денисюку частково вдалося зреалізувати спільними зусиллями з молодим редактором, перекладачем і літератором Володимиром Білинським при створенні літературно-мистецького альманаху «Звено». За період з травня по вересень 1946 року в Інсбруку вийшло п'ять номерів

⁷ Парфонович, С. (1966), «Автор і видавець», *Овид*, ч. 3, с. 10.

⁸ Головата, Л. (2017), «Літературно-мистецькі періодичні видання української еміграції в Австрії (друга половина 1940-х років): умови, центри, творці, зразки», *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*, вип. 9, с. 285.

⁹ Кедрин, І. (1976), «Життя – Події – Люди», Нью-Йорк: Видавнича кооператива «Червона Калина», с. 420-421.

альманаху, який зрадагував Володимир Білінський, оформив – Мирон Левицький, а видав Микола Денисюк.

Оцінюючи появу «Звена» в переліку української періодики поза межами рідного краю, дослідниця Л. Головата акцентує увагу на тому, що редколегії, автори й рецензенти інших українських видань «не схвалювали спрямованості «Звена» на європейський культурний контекст. Журнал віддавав виразну перевагу перекладам, що сприймалося як виклик і прогнозовано принесло багато відгуків від опонентів»¹⁰. Дискусії й суперечки, які почалися в українському еміграційному середовищі довкола концепції й спрямування «Звена», привели до закриття альманаху. Відтак, навесні 1947 року Микола Денисюк зосередився на редагуванні й виданні нового часопису – студентського видання «На варті», яке зосередилося на висвітленні внутрішнього життя та організації студентства в Інсбруку.

Повоєнна Європа, в тому числі й Австрія, були не найкращим місцем для втікачів із земель, які знову зайняли більшовики. Починаючи з 1947 року, українці, котрі перебували в таборах для переміщених осіб і пройшли перевірку фільтраційних установ союзників, поступово розселялися по різних континентах і країнах. Так постали нові українські громади (в Австралії, Новій Зеландії, Тунісі, Венесуелі) та зміцнилися старі поселення (у США, Канаді, Бразилії, Аргентині, Парагваї). У країнах Європи залишилося приблизно 80 тисяч українців з-поміж понад 300 тисяч інтернованих. Решта емігрували до США, Канади, Австралії та до країн Південної Америки. Це були люди здебільшого молодшого та середнього віку, які пройшли крізь горнило боротьби і належали до інтелігенції. Їхній приїзд допоміг українській діаспорі створити динамічну структуру, яка охопила увесь спектр життя: від політики до спортивного життя, літературних гуртків та пресових видань.

Відтак до далекого Буенос-Айреса у 1948 році проліг шлях і Миколи Денисюка та його родини. Щонайперше на новому місці скиталець відновив книгарню, а згодом організував й іменне видавництво.

Як зазначає дослідник діаспорної періодики С. Козак, після закінчення Другої світової війни становище української громади в Аргентині наповнилося «відчутним пожвавленням українського життя, спричиненим прибуттям сюди із Західної Європи сотень тисяч представників нової хвилі української еміграції»¹¹. До Південної Америки з таборів для переміщених осіб прибуло чимало науковців, митців, акторів, літераторів, журналістів, які не тільки підсилили старі українські громади та їхні організації, а й стали створювати нові осередки українського громадського й культурного життя.

В Аргентині Микола Денисюк запровадив серію «Літературна бібліотека», презентувавши читачам книги: «По той бік світу» О. Драгоманової, «Пахощі» А. Галана, «Симфонія землі» Ю. Тиса, «Бузковий цвіт» М. Цуканової, «Злат-Жолудь» О. Сацюка, «З венесуельського щоденника» Л. Стаховського та інші. Загалом, за час

¹⁰ Головата, Л. (2017), «Літературно-мистецькі періодичні видання української еміграції в Австрії (друга половина 1940-х років): умови, центри, творці, зразки», Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, вип. 9, с. 298.

¹¹ Козак, С. (2018), «Журнал «Пороги» (Аргентина): історія, зміст, автори, *Український інформаційний простір*, ч.1, с. 188.

перебування в Аргентині Видавництво Миколи Денисюка видрукувало 22 книжки різних авторів тисячними накладками.

За словами І. Качуровського, професора УВУ й автора численних праць з теорії літератури, таких книжок могло би бути більше, якби видавець був повністю самостійним в ухваленні рішень, що варто видавати, а що ні: «У цій самій «бібліотеці» мала вийти книжка оповідань харківського прозаїка Олександра Білосвіта..., книжка була вже набрана, зверстана, готова до друку, але головний Денисюків цензор – його тета – натрапила там на опис героїні, яка вилазить з води в самій сорочці, крізь яку просвічують її груди. Це здалося верхом непристойності – тож набір перетопили на олово»¹².

Окрім друку книжок, в Аргентині Микола Денисюк заснував часопис «Овид», перше число якого побачило світ у серпні 1949 року. З періодичністю раз на місяць цей журнал тішив українську громаду довгі роки. Довкола книгарні, видавництва й часопису гуртувалося чимало представників української культурної інтелігенції, які на той час замешкали в Аргентині. Про аргентинський період своєї біографії та професійної діяльності Денисюк відгукувався так: «Умови для видавничої справи були важкі, праця була тверда, треба було змагатися за кожну точку... ця праця була для мене змістом життя і дала мені дуже багато морального вдоволення та згуртувала навколо видавництва поважне коло співробітників та рівночасно в них мені особистих приятелів»¹³.

Успішна видавнича діяльність на теренах Південної Америки значно розширила горизонти реалізації книжкової продукції. Миколі Денисюку вдалося зацікавити плодами своєї діяльності українську спільноту в США та в Канаді, де українці мешкали великими скупченнями. Відтак видавець та редактор, порадившись із дружиною, ухвалив рішення перебратися до Північної Америки. Навесні 1956 року родина Денисюків перебралася до США, обравши місцем проживання Чикаго. Такий вибір зумовило дві причини: по-перше, Чикаго розташовувалося в центрі українських компактних поселень у Північній Америці; по-друге, звідти легше було б керувати виготовленням, продажем та доставкою української книжки.

Микола Денисюк не боявся труднощів, пов'язаних з переїздом та переорієнтацією бізнесових справ. «Про українського читача-покупця української книжки на чужині я доброї думки. Тільки завдяки наявності доброго українського читача я маю змогу успішно продовжувати свою видавничу діяльність»¹⁴, – стверджував він.

У рекламних проспектах, які Видавництво Миколи Денисюка регулярно публікувало на шпальтах українських видань у США та в Канаді, зазначалося:

- видаючи вибрані твори українських класиків [видавництво – авт.] лучить нас із нашим минулим;
- видаючи сучасних авторів [видавництво – авт.] спричинюється до процесу розвивання української вільної літератури і вияву нових талантів;
- видаючи переклади із світової літератури [видавництво – авт.] поглиблює культурні взаємини з іншими народами світу.

¹² Качуровський, І. (1991), «Ми – в Аргентині», *Всесвіт*, ч. 3, с. 218.

¹³ Денисюк, М. (1955), «В дальшу мандрівку по чужині», *Овид*, ч.12, с.7.

¹⁴ «Інтерв'ю в «Голосі Америки». (1960), [онлайн]. diasporiana.org.ua. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17589/file.pdf> (Дата звернення 10 грудня 2024).

Гордістю Видавництва Миколи Денисюка були трилогія Богдана Лепкого «Мазепа», 14-томне видання творів Тараса Шевченка та англomовна енциклопедія українознавства. З друкарських верстатів у видавництві виходили охайні й привабливі літературні доробки Богдана Лепкого, Євгена Онацького, Івана Багряного, Миколи Понеділка, Уляни Кравченко, Уласа Самчука, Софії Парфонович, Галі Лагодинської та інших авторів.

За словами Романа Вереса, Микола Денисюк «був видавцем і книгарем у повному того слова значенні. Він здавав собі ясно справу, що видавнича й книгарська справа повинна бути на відповідному рівні й відповідати загальноприйнятим стандартам»¹⁵. Щоб досконало зрозуміти й засвоїти ці стандарти, Денисюк у зрілому віці не соромився записатися до американської школи бібліотекарів та друкарів й успішно її закінчити.

Незважаючи на твердження, що «основною ціллю моєї діяльності є видавати нові, ще ніде не друковані літературні твори, а при тому також і твори нових авторів, щоб цим способом спричинитися до розвоєвого процесу української вільної літератури та виявленню нових талантів»¹⁶, поряд із друком книжкової продукції у Чикаго в 1957 році Микола Денисюк відновив випуск часопису «Овид» у форматі місячника, а з 1962 року – щоквартальника. Анонсуючи вихід журналу, його головний редактор акцентував увагу на тому, що планує видання літературно-мистецького журналу з громадсько-політичною проблематикою. Коли з друку вийшло декілька номерів часопису, оглядач української газети «Свобода» в публікації «Відновлений «Овид» відзначив, що «Перенесення видавництва до ЗДА [США – авт.] вийшло «Овидові тільки на користь. Із досить сірого аргентинського часопису він став, як на українські видавничі умовини, журналом, зовнішньо добре оформленим... з багатим і всестороннім змістом... В загальному «Овид» – журнал добрий і цікавий, й має вигляди на те, щоб стати одним із кращих українських журналів у вільному світі»¹⁷.

Постійними авторами часопису були Юрій Тис-Крохмалюк (писав на історичну тематику), Нестор Ріпецький (вірші), І-Кер (гуморески), Іван Боднарук (висвітлював проблематику мови й культури українського народу), Володимир Дорошенко (історичні розвідки), Богдан Рубчак (літературні рецензії, критичні огляди), Роман Турянський (подорожні нотатки), Г. Лагодинська-Залеська (біографічні нариси). На шпальтах часопису регулярно публікувалися нариси та біографії українських письменників, музикантів, митців; літературознавчі статті й історичні розвідки; друкувалися літературні твори; репортажі з художніх виставок; огляди літературних і наукових видань. Переглядаючи номери журналу, на його сторінках можна зустріти постійну рубрику «Вісті товариства українських бібліотекарів Америки», а з числа 5 за 1957 рік Микола Денисюк запровадив рубрику «Наше листування й розмови», до якої писав сам, відповідаючи на гострі й критичні зауваження.

За словами головного редактора, з часописом «Овид» станом на 1960 рік співпрацювало понад 150 авторів та дописувачів. Іван Кедрин, пригадуючи свою співпрацю з видавцем часопису (опублікував на шпальтах «Овиду» декілька розлогих

¹⁵ Верес, Р. (1976), «Микола Денисюк», *Свобода*, 8 верес.

¹⁶ «Інтерв'ю в «Голосі Америки». (1960), [онлайн]. diasporiana.org.ua. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17589/file.pdf> [Дата звернення 10 грудня 2024].

¹⁷ «Відновлений «Овид» (1957), *Свобода*, 12 квіт.

статей), зазначав, що Микола Денисюк був редактором вимогливим і категоричним, якоюсь мірою навіть авторитарним. Замовляючи в авторів публікації певної тематики, завжди виходив із власного розуміння окресленої проблематики й наполягав на розставленні акцентів, які максимально відповідали б його світобаченню. Особиста думка авторів на події, факти та речі Денисюка, за словами Кедрин, не обходила: «я вважав, що... видавець-редактор не має містити тільки те, що йому подобається, бо за це відповідає автор своїм прізвищем, якщо вже те його прізвище має якусь «марку», зате видавець-редактор може дати замітку, що він не погоджується з деякими думками й висловами автора, або додати під заголовком статті «Дискусійне»¹⁸.

Натомість журналіст Роман Верес вважав, що «як видавець, Микола Денисюк не дбав про дешеву популярність, тому матеріали, друковані в «Овиді» і в Видавництві Миколи Денисюка, були речі добірні, непроминаючої вартості»¹⁹.

Ще в аргентинський період своєї діяльності Микола Денисюк цікаво й змістовно описав свої мандри з України до Європи та до Південної Америки в публікації «В дальшу мандрівку по чужині»²⁰, продемонструвавши талант цікавого й спостережливого оповідача.

Як редактор часопису, Микола Денисюк вболівав не тільки за зовнішнє оформлення свого дітища та його належний друк, але й за змістове наповнення. Сам також докладався до написання текстів. Здебільшого писав новини й замітки на бібліографічну та видавничу тематику. Окрім того, запровадив на шпальтах часопису рубрику «Поза редакцією «Овиду», яку регулярно наповнював репортажами та звітами про робочі поїздки в міста США та Канади, де компактно мешкали представники української громади. Іноді приміряв на себе обов'язки інтерв'юера, зустрічаючись з відомими на увесь світ українцями та ставлячи їм цікаві й гострі запитання. Такі інтерв'ю також з'являлися на сторінках часопису.

Як публіцист Микола Денисюк на шпальтах редагованого ним часопису писав на гострі й актуальні для української громади теми. Варто відзначити його роздуми та думки з приводу становища української преси на чужині та ролі журналістів у формуванні громадської думки. Статтю «Перший з'їзд українських журналістів ЗДА й Канади»²¹ автор написав одразу ж після закінчення першого в історії української журналістики з'їзду журналістів та редакторів українських видань у США й Канаді, який відбувся наприкінці жовтня 1965 року. У цій публікації, зробивши короткий огляд подій та згадавши організаторів і учасників з'їзду, Микола Денисюк переходить до глибинних проблем української журналістики на чужині. Зокрема, автор акцентує увагу на тому, що не варто перейматися кількісними показниками української періодики, бідкаючись над зменшенням пресових видань, а закликає звернути увагу на поліпшення якості тих, що продовжують інформувати українські громади та формувати громадську думку. Автор рішуче засуджував думку деяких видавців й редакторів провести ревізію українських видань, забракувавши слабші й підтримавши сильні та впливові, і наголошував, що кількість української преси в

¹⁸ Кедрин, І. (1976), «Життя – Події – Люди», Нью-Йорк: Видавнича кооператива «Червона Калина», с. 421.

¹⁹ Верес, Р. (1976), «Микола Денисюк», *Свобода*, 8 верес.

²⁰ Денисюк, М. (1955), «В дальшу мандрівку по чужині», *Овид*, ч.12, с. 3-16.

²¹ Денисюк, М. (1965), «Перший з'їзд українських журналістів ЗДА й Канади, *Овид*, ч.4, с. 43-44.

Вільному світі зменшується не тому, що її забагато, а через причини, продиктовані умовами життя на чужині. Натомість якість українських видань можна поліпшувати, бо «українська преса на чужині є продуктом жертвовної праці українських журналістів... Можна не погоджуватися з настановою деяких часописів і журналів, але в порівнянні з іншонаціональними часописами їх рівень високий і вони є відбиткою української духовості»²².

Микола Денисюк помер 27 липня 1976 року в Чикаго. Спочатку його тіло поховали на цвинтарі в Торонто, але за визначні заслуги перед українською громадою прах видавця, редактора й публіциста перепоховали на цвинтарі святого Андрія в містечку Саут-Баунд-Брук (часто його називають Баунд-Брук) в американському штаті Нью-Джерсі. Це місце має особливе значення для української діаспори, адже це не просто цвинтар для поховання відомих українців, а цілий церковно-меморіальний комплекс, у якому знайшли вічний спочинок визначні церковні діячі, політики, громадські діячі, митці, письменники, співаки й прості українці, що не зреклися свого походження. Американські українці називають його «українським Єрусалимом».

«Зі смертю Миколи Денисюка зійшов у могилу не тільки визначний книгар, редактор і видавець, але також великий приятель української книжки, і трудно буде, щоби на його місце знайшлася особа, яка об'єднала б усі ті прикмети», – писав у слові на згадку про Миколу Денисюка Роман Верес на шпальтах газети «Свобода». Певною мірою автор мав рацію – в українській громаді в діаспорі таки не знайшлося гідної заміни видавцю, редактору й публіцисту в одній особі.

4. Висновки

Професійна діяльність в царині видавництва книг, редакторська майстерність та публіцистична спадщина Микола Денисюка, що формувалися впродовж тридцяти п'яти років – це значний внесок свідомого й щирого українця в формування та розвиток української журналістики та видавничої справи в діаспорі. Ця спадщина ще потребує належного вивчення й опрацювання, щоб заповнити якомога більше білих плям та прогалин в нашій історії та джерелознавстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабій, Л. (2015), «Книговидавництво мистецької літератури українською діаспорою США та Канади», Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство, вип. 32, с. 214-224.
2. Балда, Т. (2007), «Український журналіст в умовах еміграційного середовища: мотивація творчості», Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика, вип. 30, с. 152-160.
3. Білінська, О. (2022), «Публіцистика Осипа Залеського на сторінках мистецького журналу «Овид»», Музичне мистецтво і культура, вип. 35, кн. 2, с. 49-58.
4. Верес, Р. (1976), «Микола Денисюк», *Свобода*, 8 верес.
5. «Відновлений «Овид» (1957), *Свобода*, 12 квіт.
6. Головата, Л. (2017), «Літературно-мистецькі періодичні видання української еміграції в Австрії (друга половина 1940-х років): умови, центри, творчі, зразки»,

²² Там само, с. 43-44.

- Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, вип. 9, с. 279-327.
7. Денисюк, М. (1963), «В українських осередках Онтеріо (Канада)», *Овид*, ч.2, с. 31-34.
 8. Денисюк, М. (1955), «В дальшу мандрівку по чужині», *Овид*, ч.12, с. 3-16.
 9. Денисюк, М. (1965), «Перший з'їзд українських журналістів ЗДА й Канади», *Овид*, ч. 4, с. 43-44.
 10. Денисюк, М. (1963), «Поза редакцією «Овиду», *Овид*, ч.3, с. 31-34.
 11. Денисюк, М. (1960), «Розмова з мистцем», *Овид*, ч.2, с. 27-28.
 12. «Інтерв'ю в «Голосі Америки». (1960), [онлайн]. diasporiana.org.ua. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17589/file.pdf> (Дата звернення 10 грудня 2024).
 13. Качуровський, І. (1991), «Ми – в Аргентині», *Всесвіт*, ч. 3, с. 213-219.
 14. Кедрин, І. (1976), «Життя – Події – Люди», Нью-Йорк: Видавнича кооператива «Червона Калина», 724 с.
 15. Козак, С. (2018), «Журнал «Пороги» (Аргентина): історія, зміст, автори, *Український інформаційний простір*, ч. 1, с. 186-195.
 16. Н. С. (1956), «Відкриття Видавництва М. Денисюка», *Свобода*, 23 лист.
 17. Науменко, О. (2023), «Україна в екзилі: у музеї-архіві імені Юрія Бойка-Блохи на зберігаються рідкісні наукові журнали, видані українськими емігрантами» [онлайн]. library.uhsp.edu.ua. URL: <https://library.uhsp.edu.ua/2023/06/01/ukrayina-v-ekzyli-u-muzeyi-arhivi-imeni-yuriya-bojka-blohyna-zberigayutsya-ridkisni-naukovi-zhurnaly-vydani-ukrayinskymy-emigrantamy/> (Дата звернення 10 грудня 2024).
 18. Парнікоза, І. (2022), «Українська громада в Буенос-Айресі після закінчення Другої світової війни» [онлайн]. expedicia.org. URL: <https://expedicia.org/ukrainska-gromada-v-buenos-ayresi-pi/> (Дата звернення 26 грудня 2024).
 19. Парфонович, С. (1966), «Автор і видавець», *Овид*, ч. 3, с. 9-13.
 20. Рахманний, Р. «Чотири дилеми вільної української преси», *Україна атомного віку. Есеї і статті, 1945-1986. У 3 томах, т.1*, с. 113-126.
 21. Саранча, Г. (2006), «Микола Денисюк – видавець українського літературно-мистецького журналу «Овид» (Чикаго, США)», *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія : зб. наук. пр., вип. 11*, с. 179-181.

REFERENCES

1. Babii, L. (2015), «Knyhovydavnytstvo mystetskoi literatury ukrainskoiu diasporoiu SSHa ta Kanady», *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*, vyp. 32, s. 214-224.
2. Balda, T. (2007), «Ukrainskyi zhurnalist v umovakh emihratsiinoho seredovyscha: motyvatsiia tvorchosti», *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Zhurnalistyka*, vyp. 30, s. 152-160.
3. Bilinska, O. (2022), «Publitsystyka Osypa Zaleskoho na storinkakh mystetskoho zhurnalu «Ovyd»», *Muzychne mystetstvo i kultura*, vyp. 35, kn. 2, s. 49-58.
4. Veres, R. (1976), «Mykola Denysiuk», *Svoboda*, 8 veres.
5. «Vidnovlenyi «Ovyd» (1957), *Svoboda*, 12 kvit.

6. Holovata, L. (2017), «Literaturno-mystetski periodychni vydannia ukrainskoi emihratsii v Avstrii (druha polovyna 1940-kh rokiv): umovy, tsentry, tvortsi, zrazky», Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka, vyp. 9, s. 279-327.
7. Denysiuk, M. (1963), «V ukrainskykh oseredkakh Onterio (Kanada)», Ovyd, ch. 2, s. 31-34.
8. Denysiuk, M. (1955), «V dalshu mandrivku po chuzhyni», Ovyd, ch. 12, s. 3-16.
9. Denysiuk, M. (1965), «Persnyi zizd ukrainskykh zhurnalistiv ZDA y Kanady, Ovyd, ch. 4, s. 43-44.
10. Denysiuk, M. (1963), «Poza redaktsiieiu «Ovydu», Ovyd, ch. 3, s. 31-34.
11. Denysiuk, M. (1960), «Rozmova z mysttsem», Ovyd, ch. 2, s. 27-28.
12. «Interviu v «Holosi Ameryky». (1960), [online]. diasporiana.org.ua. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17589/file.pdf> (Data zvernennia 10 hrudnia 2024).
13. Kachurovskiy, I. (1991), «My – v Arhentyni», Vsesvit, ch. 3, s. 213-219.
14. Kedryn, I. (1976), «Zhyttia – Podii – Liudy», Niu-York: Vydavnycha kooperatyva «Chervona Kalyna», 724 s.
15. Kozak, S. (2018), «Zhurnal «Porohy» (Arhentyna): istoriia, zmist, avtory, Ukrainskyi informatsiinyi prostir, ch. 1, s. 186-195.
16. N. S. (1956), «Vidkryttia Vydavnytstva M. Denysiuka», Svoboda, 23 lyst.
17. Naumenko, O. (2023), «Ukraina v ekzyli: u muzei-arkhivi imeni Yurii Boika-Blokhyna zberihaiutsia ridkisni naukovy zhurnaly, vydani ukrainskymy emihrantamy» [online]. library.uhsp.edu.ua. URL: [https://library.uhsp.edu.ua/2023/06/01/ukrayina-v-ekzyli-u-muzei-arhivi-imeni-yuriya-bojka-blokhyna-zberigayutsya-ridkisni-naukovy-zhurnaly-vydani-ukrayinskymy-emigrantamy/](https://library.uhsp.edu.ua/2023/06/01/ukrayina-v-ekzyli-u-muzei-arhivi-imeni-yuriya-bojka-blokhyna-zberigayutsya-ridkisni-naukovi-zhurnaly-vydani-ukrayinskymy-emigrantamy/) (Data zvernennia 10 hrudnia 2024).
18. Parnikoza, I. (2022), «Ukrainska hromada v Buenos-Airesi pislia zakinchennia Druhoi svitovoi viiny» [online]. expedicia.org. URL: <https://expedicia.org/ukrainska-gromada-v-buenos-ayresi-pi/> (Data zvernennia 26 hrudnia 2024).
19. Parfonovych, S. (1966), «Avtor i vydavets», Ovyd, ch. 3, s. 9-13.
20. Rakhmannyi, R. «Chotyry dylemy vilnoi ukrainskoi presy», Ukraina atomnoho viku. Esei i statti, 1945-1986. U 3 tomakh, t. 1, s. 113-126.
21. Sarancha, H. (2006), «Mykola Denysiuk – vydavets ukrainskoho literaturno-mystetskoho zhurnalu «Ovyd» (Chykaho, SShA)», Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Istoriia : zb. nauk. pr., vyp. 11, s. 179-181.

MYKOLA DENYSYUK AS A PUBLISHER, EDITOR AND PUBLICIST

Taras Balda

*Ivan Franko National University of Lviv,
49 General Chuprynky St., 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: taras.balda@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4674-3630>*

Galyna Kondryn

*Lviv Polytechnic National University,
12 Stepan Bandera St., 79013, Lviv, Ukraine
e-mail: klymus.kondryn.galina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9221-7001>*

The article, based on publications of Ukrainian diaspora publications in the last century and scientific research by modern authors, examines the biography and aspects of the professional activity of the Ukrainian publisher, editor, and publicist Mykola Denysiuk. Despite the fact that the name of this sincere Ukrainian is known to several generations of book lovers in South and North America, in the history of Ukrainian journalism this figure has not yet taken the place he deserved with his words and deeds. Thanks to the study of publications in diaspora periodicals, little-studied facts from the life and professional activity of a figure significant for Ukrainian journalism have been studied.

The Ukrainian, Polish, Austrian, Argentine and American periods of Mykola Denysiuk's publishing and editorial activities are examined. The reasons and motivations for the creation of the bookstores «Roksolana», the Mykola Denysiuk Publishing House, the literary and artistic almanac «Zveno», the student publication «On Guard» and the literary and artistic magazine with socio-political issues «Ovid» are outlined. The author's journalistic heritage is emphasized.

The conclusions indicate that the professional activity in the field of book publishing, editorial skills and journalistic heritage of Mykola Denysiuk, which were formed over thirty-five years, is a significant contribution of a conscious and sincere Ukrainian to the formation and development of Ukrainian journalism and publishing in the diaspora. This heritage still needs proper study and processing in order to fill in as many blank spots and gaps in our history and source studies as possible.

Keywords: diaspora, publishing, printing house, publisher, editor, journal, journalism.